herpy

GEKKOER

Stenodactylus sthenodactylus

En liten, nattaktiv ørkengekko fra Nord-Afrika og Midtøsten med sandfarget, nesten gjennomsiktig hud og store øyne. Den graver seg ned i sanden om dagen, kvitrer svakt om natten og lever av små insekter. Det er en art å se på, ikke å ta opp.

Familie: Gekkonidae Engelsk: Elegant gecko Tidligere navn: *Ascalabotes sthenodactylus; Stenodactylus elegans; Stenodactylus guttatus* Publisert 15. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**7-10 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**6-10 år**
Aktiv	**Om natten**
Levevis	**Bakkelevende og gravende**
Biotop	**Ørken og halvørken**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**60 × 30 × 30 cm** L × B × H for 4 voksne dyr
Temperatur, dag	**24-29 °C**
Varmeplass	**32-35 °C**
Temperatur, natt	**19-24 °C**
Luftfuktighet	**20-40 %**
UVB	**Valgfritt**
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene, parvis eller én hann med flere hunner**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**1-2 egg**
Inkubasjon	**60-80 dager** ved 27-30 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Stenodactylus sthenodactylus er en liten, slank ørkengekko. Ryggen er beige og brun med uregelmessige flekker og striper, buken er hvit, og huden er så tynn at den virker nesten gjennomsiktig. Øynene er store med loddrett pupill, snuten er kort og svakt oppovervendt, og hodet er kantet. Det skiller den fra *S. petrii*, som har et mer avrundet hode, og fra *S. doriae*, som har en lengre snute.

Tærne har ingen klebelameller, så gekkoen kan ikke klatre på glatte flater. Til gjengjeld løper og graver den. Hannene kvitrer, og begge kjønn vifter med halen når de er opphisset. Huden er skjør og kan rives opp hvis man tar tak i dyret, og det er den viktigste grunnen til å la være å håndtere det.

Arten ble beskrevet i 1823 av Hinrich Lichtenstein som *Ascalabotes sthenodactylus* etter dyr fra Egypt og Nubia. Artsnavnet kommer av gresk sthenos, styrke, og daktylos, finger, mens slektsnavnet *Stenodactylus* betyr smal finger. Bestanden i det nordvestlige Afrika ble lenge regnet som en underart, men har nå status som selvstendig art, *Stenodactylus mauritanicus*. Slekten er også undersøkt genetisk, og artsgrensene kan fortsatt flytte seg.

Som voksen blir gekkoen omkring 7-10 cm inkludert hale, og oppgavene spenner fra 5 til 12 cm. Hunnene er rundere og kraftigere enn hannene, som er slankere og har en bule ved halerota. Det finnes ingen pålitelige vekttall for voksne dyr.

Arten er hardfør og krever ikke mye utstyr. Dyrene i handelen har lenge vært viltfangede, og unger fra fangenskap er fortsatt sjeldne. Den passer for deg som har lyst til å se et lite dyr grave og lure på byttet i mørket.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Utbredelse og leveområde

Arten lever i et bredt belte på tvers av Nord-Afrika og Midtøsten: Egypt med Sinai, Libya, Tunisia, Algerie, Sudan, Sør-Sudan, Eritrea, Etiopia og det nordlige Kenya, og mot vest Mali. I Midtøsten finnes den i Israel, på Vestbredden, i Jordan, Syria og det nordvestlige Saudi-Arabia omkring Tabuk. Den er også oppgitt fra Djibouti.

Grensen mot vest er uavklart. Marokko, Vest-Sahara og Mauritania regnes ofte med, men bestandene der henføres nå til *Stenodactylus mauritanicus*, og derfor er disse landene ikke markert på kartet. Enkelte funn utenfor området kan skyldes forveksling med beslektede arter eller dyr i fangenskap.

> **Naturlig utbredelse:** Egypt, Libya, Tunisia, Algerie, Sudan, Sør-Sudan, Eritrea, Etiopia, Djibouti, Kenya, Mali, Israel, Det palestinske området, Jordan, Syria og Saudi-Arabia.

LEVEOMRÅDE

Gekkoen lever i halvtørre til ekstremt tørre strøk med svært lite nedbør. Den er utbredt og vanlig, men ikke tallrik, og den er ikke bundet til én bestemt landskapstype. I en israelsk studie fra den sørlige Arava-dalen ble den regnet som en generalist, i motsetning til *Stenodactylus doriae*, som bare lever i bestemte dyneområder. Man finner den derfor både på sandige flater, grusete sletter og i tørre elveleier.

Ørkenens temperatur svinger kraftig mellom varme dager og kjølige netter. Gekkoen tilbringer dagen i huler eller nedgravd under steiner og planterester og kommer først frem etter solnedgang. Den jager ikke aktivt, men venter på at små insekter og andre smådyr kommer forbi. Luften er tørr, og vann får den fra dugg og sjeldne regnbyger, som den slikker av steiner og planter. Det finnes ingen gode målinger av temperatur og fuktighet fra leveområdene, så tallene i stellavsnittet bygger på erfaringer fra fangenskap.

Stell

TERRARIET

Et terrarium på 60 × 30 × 30 cm (lengde × bredde × høyde) rommer opptil fire voksne, én hann og tre hunner, mens 45 × 30 × 30 cm er nok for ett dyr eller et par. Målene er erfaringstall fra fangenskap, og større er alltid bedre. Gekkoen klatrer ikke, så det er bunnarealet og sandlaget som teller, ikke høyden.

Bruk 4-5 cm fint sand som bunnsubstrat, f.eks. vasket kvartssand eller lekesand. Kalksand brukes av og til, men det forbindes også med forstoppelse, så velg heller vanlig sand. Sikt ut avføring og urinsyre én gang i uken, og skift sanden med noen måneders mellomrom.

Gekkoen graver seg ned under alt som ligger på sanden, så skjulene må være lette: flat korkbark, leirskår, plantebrett eller halve papprør. Tunge steiner og skiferplater må stå direkte på bunnen av terrariet og ikke oppå sanden, ellers kan de velte ned over et gravende dyr. Legg skjul i både den varme og den kjølige enden. Dyrene kan ligge nedgravd lenge, så ikke bli urolig hvis du ikke ser dem på noen dager. Terrariet må ha god ventilasjon og et tettsluttende lokk, for dyrene er små og raske.

TEMPERATUR

Om dagen skal det være 24-29 °C i terrariet med et varmt område i den ene enden på 32-35 °C, målt på sanden, slik at dyret selv kan velge mellom varme og kjølige steder. Anbefalingene for det varmeste stedet spenner fra omkring 28 til 38 °C, og 32-35 °C ligger midt i feltet. Om natten kan temperaturen falle til 19-24 °C.

Varm opp med en varmematte under den ene enden og eventuelt en svak pære på 10-25 W. Bruk alltid termostat og digitalt termometer, og unngå varmesteiner. Om vinteren kan temperaturen senkes et par grader i noen måneder for å sette i gang avlen, se avsnittet om paring. Blir dyrene sløve eller slutter å spise, så hev temperaturen litt igjen.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Som ørkendyr skal arten holdes tørt, med omkring 20-40 % luftfuktighet og tørt sand. Over 40-50 % over lengre tid er for mye. Dyrene drikker dråper, så sprøyt en del av terrariet lett én til to ganger i uken om kvelden, slik at det sitter vann på steiner og ruter. Alt skal være tørt igjen etter noen timer. Dukker det opp mugg, er det for fuktig.

Sett dessuten frem en veldig lav skål med friskt vann, f.eks. et syltetøyglasslokk med et par småsteiner i, slik at dyret lett kan komme opp igjen. Vannet må bare stå noen få millimeter høyt. Mange dyr bruker ikke skålen, men den skader ikke.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

LYS OG UVB

Arten er nattaktiv og trenger ikke noen spesiell belysning når insektene pudres med kalk og D3-vitamin. Et svakt UVB-rør på 2-5 % over en del av terrariet kan være en fordel, men ingenting viser at arten trenger det, så UVB er valgfritt. Velger du det, må dyret kunne grave seg bort fra lyset.

Ha lyset på omkring 12 timer i døgnet, styrt av en tidsbryter. Om natten skal det være mørkt, for det er da dyrene er aktive.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

Gekkoen er insektspiser. Bruk små sirisser som grunnfôr, og bytt med små dubia-kakerlakker, mikromelormer og vingeløse bananfluer. Voksmøllarver er fete og gis bare som godbit en sjelden gang. Byttet må ikke være lengre enn avstanden mellom dyrets øyne.

Voksne får et par små insekter annenhver til tredje dag, mens unger fôres daglig, gjerne to ganger i løpet av kvelden. Ikke gi mer enn dyret spiser opp. Fôr om kvelden, og legg også inn fôr når et dyr ligger nedgravd, slik at det kan finne det når det kommer frem.

Pudre insektene med kalk, gjerne ved hver fôring, og gi et multivitaminpreparat én gang i uken. En liten fôrskål som insektene ikke kan krabbe opp av, gjør det lettere å holde terrariet fritt for løse insekter.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Gekkoen er rask og sky og bør ikke tas opp, fordi den tynne huden lett rives i stykker. Skal du flytte et dyr, så la det løpe opp i en hul hånd eller ned i en liten boks, og lukk rundt det, slik at det ikke hopper. Transporter det i en luftig boks med tett lokk. Et dyr som ikke flykter når det forstyrres, kan være sykt.

Dyrene er aktive om natten og kvitrer, særlig hannene, men ikke høyere enn en siriss. Når de er urolige, vifter de med halen. Ikke hold flere hanner sammen. Hanner har noen ganger gått sammen uten problemer, men de kan slåss, og en dominerende hann kan hindre de andre i å pare seg. En hann kan gå sammen med én eller flere hunner, og et par fungerer fint. Arten kan også holdes alene. Nye dyr bør stå i karantene i en måned før de settes sammen med andre.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hunnene er rundere og kraftigere enn hannene, og voksne hanner har en tydelig bule ved halerota, der hemipenis-lommene sitter. Når dyrene blir kjønnsmodne, er dårlig dokumentert, og det finnes heller ingen pålitelige vektmål for avlsdyr. Vent med å sette en hunn i avl til hun er fullt utvokst og i god hold, slik at eggproduksjonen ikke tærer på kalkreservene hennes.

PARRING

Avlen er bare sparsomt beskrevet. Den knyttes til en vinterhvile: Temperaturen senkes langsomt et par grader og holdes lav i noen måneder, hvoretter den gradvis heves igjen. Blir dyrene veldig sløve eller slutter å spise underveis, så hev temperaturen litt. Når dyrene er varmet opp igjen, kan en hann settes sammen med én eller flere hunner.

Hannene kvitrer rundt paringen, og går det flere hanner sammen med hunnene, kan en dominerende hann holde de andre unna. Gi hunnene rikelig med insekter og kalk hele sesongen.

EGGLEGGING OG KULL

Som andre *Stenodactylus*-arter legger hunnen 1-2 egg med kalkskall om gangen, og i sesongen kommer det nye kull med noen ukers mellomrom. Oppgavene spenner fra 2-3 til 4-6 uker mellom kullene, og intervallet er ikke undersøkt nærmere. Hvor mange kull det blir til på et år, er ikke dokumentert. Eggene er små og ovale og graves ned i sanden, ofte under en stein eller et skjul.

Sett gjerne frem en liten skål med lett fuktig vermikulitt i terrariet, men mange hunner legger likevel i sanden. Finner ikke en hunn et egnet sted, kan hun bli eggbundet, og det kan være dødelig. Er hun uvanlig rund over lengre tid uten å legge, så kontakt en veterinær med erfaring med krypdyr.

INKUBASJON

Eggene er skjøre og må ikke tas opp med fingrene. Løft dem med en teskje sammen med litt av sanden, og flytt dem uten å vende dem til en liten boks i en inkubator. Inkuber ved 27-30 °C. Eggene klekkes etter omkring 60-80 dager, og tiden avhenger av temperaturen.

Hardskallede gekkoegg tåler ikke vått substrat, så hold det bare svakt fuktig og luften rundt eggene ikke for fuktig. Man vet ikke om temperaturen påvirker kjønnet til ungene. La alle egg ligge til inkubasjonstiden er gått, før du kasserer noen av dem.

Les mer: Inkubasjon av egg

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er bittesmå ved klekkingen. De trenger et lite, tørt terrarium med sand, et skjul og lett sprøyting, akkurat som de voksne.

Fôr dem daglig, gjerne to ganger om kvelden, med nyklekte sirisser og vingeløse bananfluer pudret med kalk og vitaminer. Fôret må ikke være lengre enn avstanden mellom øynene til ungen. Ungene kan vokse opp sammen, men skill dem hvis noen blir jaget eller sakker akterut, og skill hannene hvis de blir aggressive. Det finnes ingen gode tall for vekst, så veie dem jevnlig, og pass på at alle spiser.

Helse og vanlige feil

Det finnes svært lite veterinærlitteratur om arten, så rådene her bygger på erfaringer fra fangenskap og alminnelig kunnskap om krypdyr. De typiske problemene er:

- Mangel på kalk og D3-vitamin hvis insektene ikke pudres. Det gir bløte knokler og skjelving.
- Forstoppelse hvis dyret svelger sand. Risikoen er størst hos syke dyr og dyr som holdes for kaldt og derfor fordøyer dårlig.
- For høy fuktighet og dårlig ventilasjon, som gir mugg og hudproblemer.
- Rifter i huden når dyret tas opp. Ta aldri tak i halen.
- Hudrester som sitter fast på tær og hale. Gi et lite fuktig skjul under hudskiftet, og løsne restene med lunkent vann.
- Eggbinding når hunnen ikke har et egnet sted å legge.
- Klemskader når et tungt skjul velter ned over et gravende dyr.
- Innvollsorm og andre parasitter hos viltfangede dyr. Få en avføringsprøve undersøkt før nye dyr kommer sammen med andre.

Et friskt dyr er våkent og har en fyldig hale og klare øyne. Kontakt en veterinær med erfaring med krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser på flere uker, har hevelser eller ikke klarer å skifte hud.

Les mer: Typiske sykdommer og tegn på sykdom

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.